

”

قبل از آغاز
تحریم‌های
شدید
هسته‌ای،
اکثر " رادیو
داروهای
مورد نیاز از
خارج کشور
وارد می‌شدند
که علاوه بر
قیمت بسیار
بالا، به خاطر
هدررفت طول
عمر آن در
فرآیند ارسال و
انتقال، حجم
موثر دارو
(که برحسب
واحد کوری
اندازه‌گیری
می‌شود)
و اثرگذاری
آنها کاهش
می‌یافت

متأسفانه در ایران، تولید ماده مادر یعنی مولیبدن ۹۹ که قرار بود با تکمیل راکتور آب سنگین اراک برای همیشه در داخل کشور انجام شود، با توقف تکمیل این راکتور و بعداً به‌درازا کشیدن بازطراحی آن ذیل برجام، همچنان ممکن نشده است. البته ایران توانسته است در بازه‌های مختلف، مولیبدن مورد نیازش را تأمین کند؛ به‌طور مثال از سال ۸۶ تا ۸۹ با استفاده از راکتور تهران و از روش طبیعی این کار را انجام داد که گرچه صرفه اقتصادی نداشت اما موجب شد که کشورهای خارجی مجبور شوند صادرات آن را از سر بگیرند. در حال حاضر، ایران به رادیونوکلید مولیبدن ۹۹ به مقدار ۱۲۰ کوری در هفته نیاز دارد. اکنون بنا به ظرفیت و توان راکتور تهران یا تأمین مولیبدن اولیه از خارج، از هر دو روش طبیعی و شکافت، برای تضمین تأمین مقدار مولیبدن مورد نیاز کشور استفاده می‌شود. چندی پیش نیز، مقدار زیادی از حجم سوخت ۶۰ درصدی تولید شده در ایران (که تولید آن بعد از خروج آمریکا از برجام و عدول سایر طرف‌های آن، دوباره از سر گرفته شده بود) از طریق راکتور تهران به ماده مولیبدن تبدیل شد تا مورد استفاده داخلی قرار گیرد. البته از سال ۱۳۹۹ نیز، طرح کلان ملی فناوری جدید تولید رادیوایزوتوپ مولیبدن ۹۹ که تولید صنعتی این ماده استراتژیک را بر پایه روش اقتصادی و با تکنولوژی بالاتر دنبال می‌کند، با محوریت پژوهشگاه علوم و فنون هسته‌ای آغاز شده است که البته همچنان به نتیجه نهایی نرسیده است.

بخش دوم فرآیند تولید تکنسیم، مربوط به فرآوری مولیبدن است؛ یعنی همان فرآیندی که باعث می‌شود مولیبدن به تکنسیم تبدیل شود. این بخش در حال حاضر در راکتور تحقیقاتی تهران انجام می‌گیرد که متأسفانه به دلیل راکتور تهران تنها راکتور ایرانی قادر به این کار است، اگر مشکلی برای این راکتور ایجاد شود (که امری طبیعی و اجتناب‌ناپذیر است و در مقاطعی راکتور تحقیقاتی تهران نیازمند خاموش شدن است)، واردات هفتگی مولیبدن هم دیگر جوابگو نیست؛ چراکه با هیچ دستگاه دیگری امکان فرآوری آن به تکنسیم M۹۹ در داخل کشور وجود نخواهد داشت. ایده‌ای که پیش‌تر وجود داشت، راه‌اندازی چند راکتور مشابه یا توانمندتر از راکتور تحقیقاتی تهران بود که می‌توانست در صورت بروز مشکلی برای مجموعه موجود در تهران، بتوانند نیازمندی کشور را مرتفع سازند و خود نیز در افزایش تولید و در نتیجه صادرات این محصولات نقش آفرینی کنند. یکی از این مجموعه‌ها راکتور شیراز بود که البته متأسفانه طرح آن سال‌هاست که متوقف شده است و این در حالی است که عمر موثر و قابل بهره‌برداری راکتور تهران نیز، با وجود نوسازی و به‌روزرسانی تجهیزات گوناگون آن در این سالها، رو به پایان است و قطعاً ایران نیازمند ساخت راکتورهای متنوع و جدیدی خواهد بود. آخرین مرحله برای دستیابی به تکنسیم، ژنراتورهای تکنسیم هستند؛ ژنراتور تکنسیم یک محفظه سربی است که حاوی لوله‌ی شیشه‌ای محتوی مولیبدن ۹۹ با نیمه عمر بالاست (۶۷ ساعت) که تدریجاً به تکنسیم ۹۹ واپاشی می‌شود. ساخت این ژنراتور

دارد که اولین آن تولید مولیبدن ۹۹ است. اما همان‌طور که اشاره شد، مولیبدن ۹۹ نیز یک عنصر طبیعی موجود در طبیعت نیست و برای تولید آن، باید هدفی از اورانیوم غنی‌شده را در یک راکتور هسته‌ای قرار داد تا طی واکنش‌های که صورت می‌گیرد مولیبدن ۹۹ تولید شود. در حال حاضر پنج راکتور تحقیقاتی معروف در جهان، عمده تولیدات این عنصر را برعهده دارند و نکته مهم در تمام این پنج راکتور هسته‌ای آن است که آنها یا از تکنولوژی آب سنگین استفاده می‌کنند یا غنای سوخت‌شان بالاست. چراکه تولید رادیو داروهای پرتوزا به شارنوترونی بالایی نیاز دارد که در راکتورهای آب سنگین (مانند راکتور اراک ایران) به راحتی قابل دستیابی است اما در راکتورهای تحقیقاتی آب سبک، تنها با استفاده از سوخت (ماده هدف) با غنای بالا امکان‌پذیر خواهد بود.

